

biedne. Všetky zisky z robotníckej práce inkasoval kapitalistický podnikateľ. Prevažnú väčšinu pôdy má v rukách veľkostatkár. Inteligencia je platená odrobinkami so stola podnikateľa. Preto od nového štátu budeme požadovať i nové vyriešenie otázok hospodárskych a sociálnych. Požadovať budeme socializáciu tovární a podnikov, bánk, odovzdanie pôdy malým roľníkom, primerané postavenie inteligencie, upravenie celého štátneho a spoločenského stroja podľa našich socialistických ideálov. Idea dôslednej ľudovej demokracie vyžaduje, aby pracujúci ľud, ktorý tvorí obrovskú väčšinu obyvateľstva, bol nositeľom politickej moci v štáte.

Slovenský robotník, roľník a inteligent, ktorí v revolučnom sväzku a spolupráci dnes so zbraňou v ruke obhajujú slobodu národnú a celistvosť územnú, udržia svoj sväzok pre časy budúce, keď sa bude jednať o definitívnejšiu úpravu pomerov národných, štátnych a spoločenských. Nikdy nedopustíme, aby slovenský národ bol vo svojich právach ukrátený, v slobodnom vývoji obmedzovaný, alebo reakčne šovinistickými podvodníkmi na falešné cesty opäť zvedený. Jednotná socialistická strana, Komunistická strana Slovenska, ktorá je a bude zástupcom najširších vrstiev robotníctva, roľníctva a pracujúcej inteligencie, bude iniciátorkou a organizátorkou boja za zničenie fašistického násilníka, ale i zápasu o lepšie usporiadanie osudu pracujúcich vrstiev. Opierať sa budeme o mohutný Sovietsky sväz a o jeho Červenú armádu, o nepremožiteľný blok slovanských národov a štátov. Voláme k jednote a stranníckej disciplíne všetkých súdruhov, nech už stáli predtým v ktorejkoľvek socialistickej strane, voláme všetkých do organizovaného boja proti fašizmu a za socializmus!

Nech žije sjednotenie socialistických strán!

Nech žije národne-oslobodzovací boj slovenského národa!

Nech žijem nové Česko-Slovensko!

Sláva Sovietskému sväzu a Červenej armáde!

Nech žije Komunistická strana Slovenska!

AÚD KSS Bratislava. Fond 13, inv. j. 8. Tišť. leták.

[61]

1944, 17. září. Banská Bystrica. — Organizační směrnice pro budování jednotné Komunistické strany Slovenska, schválené sjednocovacím sjezdem KSS.

Až do vypracovania a schválenia Organizačného poriadku strany platia tieto sjazdom schválené smernice:

1. Vedenie strany skladá sa z predsedníctva a širšieho vedenia. Predsedníctvo skladá sa z predsedu a 4 miestopredsedov. Širšie vedenie má 30 členov. Vzhľadom k tomu, že na okupovaných oblastiach je strana v ilegalite, na sjednocovacom sjazde obsadené budú miesta: predsedu, 2 miestopredsedov a 15 členov širšieho vedenia.¹ Ostatné miesta obsadené budú po oslobodení celého Slovenska.

¹ Banskobystrický sjezd zvolil 18členné vedení KSS v čele s předsedou K. Šmídkem (Pravda, 19. 9. 1944). Pokud jde o jména členů vedení, pramenné údaje se poněkud liší. Máme k dispozici seznam vyhotovený v r. 1954 M. Gosiorovským (AÚD KSS Bratislava, f. 13, inv. j. 5), zprávu G. Husáka (AÚD KSČ Praha) a záznam radiogramu, který odeslal 18. 10. 1944 B. Laušman J. Čaplovičovi z B. Bystrice do Londýna (AÚD KSS Bratislava, č. p. 5155/53, radiogramy B. Bystrica—Londýn, zprávy od Marienky). O předsednictví Šmídkově není sporu. Mimo pochyby je také další údaj, že za místopředsedy byli zvoleni G. Husák a dr. J. Čech (býv. soc. dem.); dokument z AÚD KSČ uvádí, že Husák byl zvolen I. a Čech II. místopředsedou a že dvě místa místopředsedů byla rezervována pro ss. Širokého a Ďuriše].

Gosiorovský ve svém seznamu uvádí tyto členy ÚV KSS: K. Bacílka, R. Blažovského, D. Ertla (býv. soc. dem.), J. Lietavce, J. Soltésze (býv. soc. dem.), K. Dolinského (býv. soc. dem.), E. Viktorína (býv. soc. dem.), J. Mazúra, O. Jeleňa, J. Syče (Szűc — v dokumentu AÚD KSČ), M. Smídu, J. Balco (býv. soc. dem.), I. Frličku (býv.

2. Pri vedení strany zriadi sa ústredný sekretariát strany a tieto sekcie: a) politická, b) vojensko-partizánska, c) organizačná, d) hospodársko-finančná, e) sociálna a zdravotná, f) tlačová, g) kultúrna, h) sekcia žien, i) sekcia mládeže, j) sekcia odborových organizácií. Ústredný sekretariát a sekcie podliehajú predsedníctvu.²

3. Ústredným tlačovým orgánom strany je denník Pravda.

4. V politických obciach a mestách ustavené budú miestne organizácie strany. Ihneď po sjazde svolá miestny vedúci komunistickej strany a soc. dem. strany spoločnú schôdzu, na ktorej doterajší riadni členovia komunistickej strany a soc. dem. strany zvolia si nové miestne vedenie strany a predsedu, o čom podajú zprávu ústrednému sekretariátu.³ Miestne vedenie strany má o polovicu menší počet, ako miestne obecné zastupiteľstvo za ČSR.

5. Riadnym členom strany môže byť v miestnej organizácii hneď pri jej ustavení iba ten, kto dokázateľne bol ako člen činný v ilegálnej Komunistickej alebo Soc. dem. strane. Všetci členovia strany, ako aj tí, ktorí sa o členstvo uchádzajú, musia podať písomnú prihlášku a musia byť doporučení dvomi osvedčenými súdruhmi. Riadnym členom bude vydaná členská legitimácia.

6. Pre nových súdruhov, ktorí ešte neboli členmi, alebo aj pre tých, pri ktorých sa vyskytnú pochybnosti o politickej alebo mravnej spôsobilosti k členstvu, zavádza sa čakateľská lehota 6 mesiacov.⁴ Keď sa behom 6 mesiacov nový člen osvedčí, prijme ho miestna organizácia za riadneho člena. V prípadoch zvláštneho zreteľa hodných môže miestne vedenie jednomyseľným svojim usnesením upustiť od 6mesačnej čakateľskej lehoty.

7. Každý člen strany, ako aj čakateľ členstva je povinný platiť členské príspevky miestnej organizácii. Členské príspevky sa určujú na 2 až 50 Ks mesačne, podľa majetkových pomerov člena. 30 % z členských príspevkov ponechá si miestna organizácia, 20 % odovzdá okresnej organizácii a 50 % ústrednému sekretariátu. Zaplatenie členských príspevkov potvrdí miestna organizácia na legitimácii.

8. Po ustavení miestnych organizácií svolá ústredný sekretariát strany okresnú konferenciu, na ktorej bude ustavené okresné vedenie strany. Na okresnú konferenciu vysielajú miest-

soc. dem.; miesto pro něj bylo rezervováno, protože se zdržoval na okupovaném území) a L. Novomeského. V Husákově zprávě nejsou zmíněni pouze J. Lietavec, L. Viktorín, J. Balco a O. Jeleň, avšak autor zprávy uvádí navíc J. Půlla, F. Čápa, F. Kubače a hovoří dále o jednom sociálním demokratovi a o jednom komunistovi, na jejichž jména si autor zprávy nemohl vzpomenout.

Laušman ve zprávě Čaplovičovi sdělil: „V 15člennom vedení zasadať z bývalej SD: Dr. Čech, Ertl, Šoltész, Viktorín, Balco, jedno miesto je rezervované Frlíčkoví.“ Hovoří tedy o 15členném, nikoli o 18členném (Pravda 19. 9. — Smidke a 17 dalších členů) anebo 17členném (Gosiorovský). Laušman se zmínil o všech sociálních demokratech, které ve svém seznamu uvedl Gosiorovský, s výjimkou Dolinského.

² Práce vedení se po sjezdu rozvíjela systémem komisí. Nejvýznamnější byla komise politická, která jednávala zásadní otázky a fakticky nahrazovala užší vedení strany. Jejími členy byli kromě předsedy a místopředsedů zvolených na sjezdu K. Bacílek (organizační sekretář KSS od poloviny září), J. Šoltész, J. Půll, F. Čáp, L. Novomeský, O. Pavlík a od příchodu na povstalecké území J. Šverma (AÚD KSČ Praha). Z dalších komisí fungovala dobře hospodářská, kulturní, pro práci mezi ženami. Činnost rozvíjelo též dočasné šestičlenné vedení jednotných odborových organizací, zvolené na sjezdu (Pravda, 19. 9. 1944).

Ústřední výbor jako celek se od svého zvolení do konce října 1944 nesešel.

³ Viz též pokyny obsažené v úvodníku Pravdy „Po sjazde“, uveřejněném 20. 9. 1944. Srv. dále dokument č. 75.

⁴ Opatření o kandidatuře členství v KSS, tzv. čekatelské lhůtě, bylo v polovině roku 1945 zrušeno. Touto otázkou zabýval se např. článek „O kandidátech strany“ v rubrice „Poradňa Pravdy“ (Pravda, Bratislava, 10. 6. 1945, č. 89), který hodnotil dosavadní zkušenosti s institucí kandidátů a po pravdě uváděl, že usnesení o poradním hlasu nemohlo být dodržováno, protože existuje řada organizací, které sestávají výlučně z kandidátů, a že strana rovněž nemá možnost poskytnout během 6 měsíců odpovídající školení každému kandidátu členství. Proto, zdůrazňoval článek, bude úkolem KSS: „při budování masové strany súčasne previesť uvedomovací kampaň a zdvíhať ideologickú úroveň celej masy členstva, aby sa naša strana skladala v budúcnosti z pevných ideologicky uvedomelých kádrov... KSS v dnešných pomeroch nemôže sa venovať kandidátom zvlášť.“

KSČ nezavedla kandidátskou lhůtu pro členství v předúnorovém období především proto, že vzhledem k zvláštnostem naší revoluce součástí boje o většinu národa byl masový nábor členstva do KSČ z řad všech vrstev pracujících, sympatizujících s politikou strany.

ne organizácie delegátov, a to jedného na každých 20 riadnych členov. Pri počte do 20 členov sa vysielajú tiež jeden delegát. Delegáti si zvolia okresného predsedu a 9 členov okresného vedenia. V okresoch sa zriadiť okresné sekretariáty strany, ktoré podliehajú ústrednému sekretariátu.

9. Podrobnejšie smernice k vyššie uvedeným zasadám vydá vedenie strany.

10. Najbližší sjazd strany volá predsedníctvo strany po oslobodení celého Slovenska. Na tomto sjazde predloží predsedníctvo nový organizačný poriadok, ktorý má predsedníctvo pripraviť.⁵

11. Pre oblasti okupované, v ktorých je strana v ilegalite, zostávajú v platnosti doterajšie smernice pre ilegálnu činnosť.

Sjednocovací sjazd v Banskej Bystrici

LAMS Martin, Sbirka letákov. Tisk.

[62]

1944, 18. září. Londýn. — Depeše dr. H. Ripky ministru čs. vlády Feierabendovi do Washingtonu¹ s rozborom politickej situácie v domácim odbojovom hnutí. Ripka Feierabenda mimo jiné ubezpečuje, že buržoazní představitelé počítají s jeho účastí v politickém životě osvobozené republiky, a to i tehdy, nebude-li obnovena reakční agrární strana.

Tajné!

...² Byli bychom velmi rádi, kdyby se Ti podařilo zajistit aspoň nějaké úvěry ve Spojených státech. Chápeme, že vedle nesnází právních jsou rezervy i z důvodů politických, když ještě nevědí, jaký bude u nás po válce režim. Ale snad by mohli chápat, že není možno, aby chom nacisty rozvrácený stát rekonstruovali bez hospodářského plánu, určeného vládou. Všichni, i komunisté, jsou zajedno v tom, že se bude pokračovat v duchu ústavy z r. 1920 a že o novém ústavním a hospodářském řádu bude rozhodovat až řádně zvolený parlament. V první době, resp. v mezidobí mezi osvobozením a řádnými volbami, nezbytná opatření i hospodářská budou vydávána koaliční vládou, v níž budou všichni kromě fašistů a kolaborantů. A ve všech důležitých otázkách se bude uplatňovat autorita presidenta Beneše, jehož pevně demokratická linie je známa.

Že tomu tak bude, je vidět už nyní na Slovensku, ačkoliv jsou tam boje v plném proudu. V Slovenské národní radě jsou všechny hlavní směry, Šrobár, komunisté, Ursíny, sociální demokraté, vojenská složka atd. Nejsou v ní ovšem hlinkovci, režimisté a kolaboranti. Slovenská národní rada plně uznává presidenta republiky a postupuje ve shodě s čs. vládou, s níž je v stálém styku, i když je nucena někdy rychleji rozhodovat i o věcech, které formálně náleží do kompetence vlády. Tento počáteční vývoj je celkem velmi slibný pro další budoucnost. Politicky je rozhodujícího významu, že to byli Slováci sami, kteří zvedli boj za obnovu Československa, a to stejně tak ti, kteří jsou pro tézi jednoho nebo dvou národů, jako ti, kteří si přejí širší nebo užší autonomie či decentralisace. I podle prohlášení Slovenské národní rady také o těchto otázkách budou rozhodovat až demokraticky zvolení zástupci Slováků a Čechů.

Máme už bezpečné zprávy, že také v Praze je Národní výbor, v němž jsou všichni od pra-

⁵ V první polovině r. 1945 vydal ÚV KSS podle usnesení banskobystrického sjezdu „Organizační směrnice KSS“ (Ružomberok 1945, str. 15), které byly rozšiřovány jako brožura. V těchto směrnících se ještě hovořilo o kandidátech členství.

¹ Feierabend jako ministr financí čsl. vlády v Londýně byl vyslán na podzim roku 1944 do USA, aby zde jednal s americkými kruhy o možnosti půjčky pro obnovu válkou narušeného hospodářství.

² Vynecháno 5 odstavců se služebními instrukcemi a informacemi.